

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Борян Георгиев Янев

Филологически факултет, ПУ „Паисий Хилендарски”

на материалите, представени за участие в конкурс

за заемане на академичната длъжност ‘**доцент**’

на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по област на висше образование 2. Хуманитарни науки

професионално направление 2.1. Филология (Български език – Старобългарски език)

В конкурса за ‘**доцент**’, обявен в Държавен вестник, бр. 31 от 12.04. 2019 г. и в интернет-страницата на Пловдивския университет "Паисий Хилендарски" за нуждите на *Катедрата по общо езикознание и история на българския език* към Филологическия факултет като кандидат участва **гл. ас. д-р Антоанета Стефанова Джелъова** – дългогодишен щатен преподавател във Филологическия факултет на ПУ.

Общо представяне на процедурата и кандидата

Със заповед № Р33-2883 от 11. 06. 2019 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски" (ПУ) съм определен за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност ‘**доцент**’ в ПУ по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Български език – Старобългарски език), **обявен за нуждите на Катедрата по общо езикознание и история на българския език** към Филологическия факултет.

За участие в обявения конкурс е подала документи **единствено гл. ас. д-р Антоанета Стефанова Джелъова** от Катедрата по общо езикознание и история на българския език към Филологическия факултет на ПУ.

Представеният от гл. ас. Антоанета Джелъова комплект материали на хартиен носител е в пълно съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, както и с ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане (от 02. 2019 г.)

За настоящата хабилитационна процедура гл. ас. д-р Антоанета Джелъова е приложила общо 21 научни труда, от които **1 монография**, представена като хабилитационен труд (**Старобългарски език. Морфология. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2019, ISBN 978-619-202-336-2**), и **20 статии**, засягащи както проблеми по тематичната ос на хабилитационния труд, така и други области в полето на диахронната лингвистика и палеославистиката (в частност – старобългаристиката), в които кандидатката Джелъова е доказан специалист с богат научен и преподавателски опит, и отговарят напълно за претенциите на заявената по конкурса конкретна научна специалност.

От представените научни публикации прави впечатление, че **почти половината са издадени в чужбина**, което показва, че научните постановки на авторката се приемат добре и от международния славистичен колегиум.

За оценка се приемат всички представени материали, защото при никой от тях не се открива конфликт на припокриване с предходна процедура за научно или академично изразяване на Джелъова.

Гл. ас. д-р Антоанета Джелъова има дълъг педагогически стаж в ПУ – над 35 години. Тя води различни лекционни и семинарни курсове (задължителни и избираеми) на бакалаври и магистри от различни специалности във Филологическия факултет – основно в областта на диахронната българска лингвистика, но и по по-съвременни, необходими за изграждането на мултифункционални специалисти. Хорариумът ѝ надвишава многократно изискуемия по закон за заемане на административната длъжност „доцент”.

Изключително добро впечатление прави включването на кандидатката в три сериозни национални (вътрешни за университета) научни проекта от обществена значимост, в които тя е активен и ползотворен участник.

Обща характеристика на научната и научно-приложната дейността на кандидата

Представените научни трудове имат подчертан приносен характер и разкриват авторката им като задълбочен и креативен изследовател. Всички са нейно лично дело.

Във всеки от представените научни материали Джелъова се стреми да формулира или обоснове **нов научен проблем или да предложи нова, по-ефективна изследователска теория**. Джелъова създава по-функционални класификации, като съвсем умело съчетава традиционните и общоприети теории и методи в лингвистиката с модерните похвати от съвременната постнеокласическа научна парадигма.

Като резултат от научни ѝ възгледи Джелъова издава през 2019 г. и представената като хабилитационен труд монография **„Старобългарски език. Морфология”**, която е изградена условно от две функционални части – теоретическа и практическа. В практическата част са представени частите на речта в старобългарския език и са анализирани техните граматични категории и изразяващите ги грамемите.

Изследването на Антоанета Джелъова е иновативно като замисъл, реализация и методология. Основно достойнство на работата е успешното прилагане на една нова изследователска призма спрямо един старинен езиков материал. Най-пълно научните приноси на кандидатката личат в обособената теоретична част на изследването, макар и тя да заема 1/3 от цялостния му вид. Джелъова изследва пълноценните езикови знаци – морфемите и лексемите (представители на лексикалните класове), като им прави пълна типологична характеристика (интересът на д-р Джелъова към езиковата типология датира отдавна и има постоянен характер). Типично в асонанс със семиологичността на езика, класификациите на Джелъова са формалнотипологични и съдържателнотипологични. И тъй като целевият език на проучване принадлежи към типа „флективни езици”, тя се е спряла подробно на начините, по които аналитично или синтетично, но основно афиксално, се изразяват граматичните значения.

Старобългарските лексеми са обединени в три типа езикови подсистеми според семантиката на морфемите (като много добре са отчетени и обособени лексикално-граматичните морфеми) – такива са отворените и затворените линейни и междинните

системи. Смятаме, че използваният подход е изключително полезен за една по-прецизна интерпретация на старобългарската морфологична система. По по-нетрадиционен, но напълно логичен в нейната изследователска матрица начин е разгледано числителното име – и заради по-особения му функционален характер.

В основата на съжденията относно лексемата като основна типологична лингвореалия стои разработването на иновативна концепция за изучаване на старобългарския език чрез системно-синергетичен панхронен подход на изследване с комплексен характер (този проблем отдавна ангажира изследователския интерес на Джелъова и проличава в повечето ѝ научни разработки). Синергетиката (като подсистема на системологията) е следствие от утвърдения антропен подход в некласическата научна парадигма. За да затвърди наблюденията си, Джелъова умело определя т.н. езикови показатели – универсални едносъставни елементи, като разглежда и функционирането на техните хиралносиметрични варианти. По този начин се образува стройна система за установяване на категориалните признаци на граматичните категории и изразяващите ги грамеми, проявяващи се в разгледаните в отделни раздели на изследването части на речта.

По-голямата част от представените в допълнение към хабилитационни труд публикации са посветени на използването на синергетичния метод, чрез който се изследват езиковите факти, и имат подчертан интердисциплинарен характер. В голямата част от тях е използван научният подход на обединение на антропоцентризма с антропността, чрез който се изследва човекът и неговото основно умение – да бъде носител на феномена език. Езиковата система се самоорганизира, което е естествено следствие от еволюцията в живота на човека. Ето защо съвсем уместно в почти всички свои наблюдения Джелъова обмисля и описва езиковата система (или отделни нейни елементи) чрез специфичен категориален апарат, както и чрез този, традиционно общоприет в световната наука. Напълно правдоподобно е защитеното многократно твърдение, че еволюцията на езиковата система протича при осъществяването на кохерентност и хомеостазис, именно когато тя взаимодейства с еволюцията на нейния ползвател – човека.

Естественият човешки език е комплексна самоорганизираща се и донякъде саморегулираща се семиотична система и доказването на тази постановка личи особено добре в статиите *Антропоцентризъм, антропност, синергетика и езикова система*. В: Сб. Да (пре)откриваш думите (Пловдив, 2015) и *Човекът и Вселената и синергетичният подход в лингвистиката* (Смолян, 2016). Съгласно синергетиката Джелъова умело тълкува и отношението *литературен език – народен език*.

Ключови статии с концептуален характер, в които личат изложените по-горе научни постановки на кандидатката в микролингвистичен аспект, са: *Към формално-типологичната характеристика на синтетичните и аналитичните структури в българския език* (Бердянськ, 2015); *An Approach to Verb Government and its Changes in Old Bulgarian* (In: Papers from First Conference on Formal Approaches to South Slavic Languages, Trondheim, 1996); *Лексикална и граматична характеристика на показателя с при имената в старобългарския език*. В: Сб. *Езикът: история и съвременност* (Шумен, 2002); *Лексикална и граматична характеристика на формите за сегашно и за минало свършено време на глагола за съществуване в старобългарския език*. В: Сб. *Пространства на езика и присъствието* (Пловдив, 2002); *Типологическите особености древнеболгарского языка на основе показателя -п*. (В: V Славистическите чтения памяти профессора П. А. Дмитриева и профессора Г. И. Сафронова (Санкт-Петербург, 2004); *Значение на лексико-граматичната*

морфема у- като глаголна представка в съвременния български и в старобългарския. В: Хуманитарното знание – традиционни опори и актуалност“ (Бургас, 2003) и др.

Синергетичният подход е използван и при интерпретирането на проблеми от текстологичен характер, което проличава в статии като *Езикови категории, формули, клишета и щампи* (Пловдив, 1996); *Паисиада – системно-синергетичен подход към „История славянобългарска“ и нейните преписи и преправки* (Бердянск, 2014).

Значителна част от публикациите на гл. ас. Антоанета Джельова са посветени на актуални теми в социолингвистичен и славянокомпаративистичен аспект. Такива са *Езиковата ситуация сред българската общност в Северното Приазовие и Черноморие (системно-синергетичен анализ)*. В: Сборник „Болгари Північного Приазов’я: історія, мова та культура“ (Мелітополь – Велико Тирново, 2012); *Синергетичният подход при изследване на междусистемните езикови взаимодействия билингвизъм, диглосия, интерференция* (Бердянськ, 2014); *Перспективи за изследвания на българо-украинските езиково-културни взаимодействия с новата научна парадигма*. В: Сборник „Болгари Північного Приазов’я: історія, мова та культура“ (Мелітополь – Велико Тирново 2012) и др.

Посочените статии показват разностранните интереси на д-р Джельова и умението ѝ да се справя успешно с различна лингвистична проблематика. Освен всичко, кандидатката е доказан специалист и по проблемите на съвременната българска книжовноезикова норма.

Гл. ас. д-р Антоанета Джельова притежава **достатъчни наукометрични показатели**, отговарящи на изискуемия минимум от точки за **доцент** по Правилника за прилагане на закона за развитието на академичния състав в Република България по научна област 2. Хуманитарни науки, ПН 2.1. Филология.

Наукометричните показатели са представени **подробно и достоверно** в приложената към документацията на кандидатката специализирана справка за минималните изисквания с публикациите и цитиранията.

Имайки предвид високия научен и иновативен характер на нейната публикационна продукция, бих препоръчал на гл. ас. Джельова да даде по-широка гласност на изследванията си в национален и международен план (чрез включване в изследователски мрежи и специализирани научни платформи), за да може да разчита на по-престижни цитати от утвърдени специалисти, каквито със сигурност ще получи.

Заклучение

Гл. ас. д-р Антоанета Джельова е съвестен и задълбочен педагог и учен, както и отговорен преподавател и добър колега. Познавам я отдавна, още повече че работим и в една катедра, и заявявам отговорно, че на нея може да се разчита винаги – и заради високия ѝ професионализъм.

Документите и материалите, които е представила за настоящия конкурс, **отговарят на всички** изисквания на ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ. Предложила е необходимият брой научни трудове, публикувани след

материалите, използвани при предходни защиты и процедури за академично израстване. В работите ѝ има оригинални научни и приложни приноси, като представителна част от тях са публикувани в престижни международни и национални специализирани научни издания.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащите се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси убедено ще гласувам **положително** за избора на гл. ас. д-р Антоанета Стефанова Джельова за „доцент” в ПУ по ПН 2.1. Филология (Български език – Старобългарски език).

23.08. 2019 г.

Изготвил становището:

.....
(доц. д-р Борян Георгиев Янев)